

Без сили нема права,
щоб здобути право,
треба мати силу.
Микола МІХНОВСЬКИЙ.

Перемога — не тільки наступ, або Про інтерв'ю президента дорогою з Херсона до Києва та інші новини

Ми звикли дізнаватися про бої в Бахмуті за повідомленнями з Вашингтона, про становище в Мар'їнці або Айдівці — за донесеннями з Лондона. А минулого тижня глава нашої держави звернувся до населення України через японську газету «Асіма-бури Сімбу» з новиною, що весняного наступу Збройних сил України не буде.

Оборона.військові та політичні завдання

З натяків авторитетів «Нью-Йорк Таймс», «Вашингтон Пост», «Волл-стріт джорнел» або «Політiko» ми і раніше здогадувалися: перенесення термінів українського наступу можливе. Тепер це прозвучало з вуст Верховного головнокомандувача конкретно. Аналітикам та експертам, військовим і цивільним, слід переглянути суму оцінок, які в останні місяці були нав'язані суспільству як єдино вірний прогноз. Варто відмовитися і від твердоказових аргументів та придумати щось інше. Новеньке.

Отже, по порядку. Перше. Прямого зв'язку між поставками важкої техніки західними союзниками в Україну і готовністю до весняного наступу ЗСУ нема. Але є зв'язок опосередкований, психологічний. Він сформований очікуванням безумовної і близької перемоги над ворогом. Будьяка перешкода і будь-яке відтер-

міння в подібному контексті сприймається населенням країни (та й частіше військовими) як поразка. А втім, війна складається не тільки з перемог, не тільки із наступів, але й з добре організованої оборони. А під час оборони західні танки, ракети, снаряди і літаки в Україні згрівають ще більшу роль.

Друге. Крім воєнного, в обороні вирішується політичне завдання. У нашому випадку його можна визначити одним словом — вистояти. Оптимістам здається, що це завдання практично вирішене. Бліцкриг у ворога не вдався, на сході і частково на півдні ЗСУ провели низку успішних операцій, а втрати особового складу у противника набагато перевищують втрати СРСР у всіх зіткненнях, починаючи із 1945 року. І зауважимо — в численних протистояннях «холодної війни» політичне керівництво Радянського Союзу жодного разу (за винятком Карибської кризи) не йшло ва-банк і в підсумку відступало.

24 лютого 2022 року московське керівництво пішло ва-банк

свідомо. Знищення української держави та українського народу, якого нібито не існує, стало метою війни, які б слова при цьому в кремлі голос не вимовляли. Навіть у Берліні за Гітлера не прагнули знищити Радянський Союз як такий. Комуністичні Сталініни на чолі передбачалося відітиснути за Урал, звільнивши для німців «життєвий простір».

Україні ж російський агресор шансів не залишає. Вистояти в такій ситуації означає політично перемогти агресора. Третьє. Терміни мають значення. Якщо йшлося про українські ліси, поля, села і міста без людей, то обороняться, вицкікуючи настання сприятливого моменту, можна довго. Але мільйони наших співгромадян опинилися за кордоном. Вони не можуть повернутися назад, а це найкраща частина українського народу. Мільйони внутрішньо переміщених осіб в Україні втратили своїх близьких, оселі і можливість жити мирним життям, народжувати і рости дітей. А час іде. Четверте. Окупанти не просто

який перебував на тимчасово окупованій території України. Від нього отримували завдання для проведення підпільної діяльності проти нашої держави. Інформатор розвідував в Одесі та області цисельність і маршрути переміщення особового складу, захисні укріплення, їх маскування, місця зосередження бойової техніки та озброєння ЗСУ, збирав у соцмережах та телеграм-каналах інформацію про волонтерів, які надають допомогу силам оборони України, одеситів, котрі займають і транслюють суспільству активну проукраїнську позицію. Агент передавав російським

Точка зору

захопили частину України. Вони анексували п'яту частину нашої країни за допомогою пародій на референдуми. Указом путіна вони оголосили найбільшу в Європі Запорізьку атомну станцію російською власністю, а на всю окуповану українську територію поширюють існуючий в росії режим насильства і безправ'я. Коли держава, зневажаючи свою ж конституцію і закони, придушує громадянські права і свободи.

Насильницька паспортизація українських громадян на окупованих територіях, примусова мобілізація військовозобов'язаних у російські збройні сили, перенавчання дітей за російськими підручниками та програмами, вимога оформлення власності та ведення підприємницької діяльності відповідно до російської законодавства — все це доводиться використовувати доволі довго. Довше, ніж відбудовувати квартали зруйнованих міст, мости та електростанції. Чим довше триває російська окупація, тим більше коштів доведеться вкласти після перемоги у відновлення нормального життя. У всіх сенсах.

Здатність воювати перевіряється не на карті

Як поєднати завдання якнайшвидшого звільнення України із завданнями мінімальних втрат ЗСУ під час весняного наступу, думаю, поки що не знає у нас ніхто. Легко малювати красиві стрілки на військових картах і позначати на них дати звільнення населених пунктів. Але коли доходить до справи і доводиться брати на себе відповідальність за оборону або

наступ у кількох кварталах Бахмута під мінометним або артилерійським вогнем ворога, — картина зовсім інша. Але ж при наступі доведеться під таким же вогнем форсувати Дніпро, інші річки, на ходу відновлюючи залізничні мости, долаючи укріплені противником опорні пункти оборони.

Одне слово, доведеться перевертати не на карті, а на практиці здатність воювати. З великими, імовірно, людськими жертвами, з необхідністю просуватися і тимчасово залишати позиції й особисто відповідати за ухвалені рішення на всіх рівнях. Від командувачів до командирів підрозділів. Якщо вдасться такі завдання освоїти в комплексі, Збройні сили України стануть найсильнішою армією Європи і світу. А наша країна заслугою посяде місце у першому ряду впливових держав.

Потребуючи і щоденно отримуючи від союзників допомогу грошима та зброєю, у нас якось не прийнято говорити про побожвання, які виникають у наших друзів щодо України й української армії у повсякденному політичному розкладі. А такі побожвання є. Вони — сильний мотив для того, щоб не допустити розгрому росії і падіння путінського режиму. Зарубіжні та вітчизняні політики давно і послідовно розробляють тему змінення політичного центру впливу в Європі після передбачуваної перемоги України. ТанDEM Франції і Німеччини, імовірно, як і Євросоюз загалом, втратить частину політичної ваги. А Східна Європа з нашою допомогою такої ваги набуває. До цього, звично, нам треба перемогти ворога. Обороняючись. Наступаючи. Безумовно і остаточно.

Слава Україні!
Леонід ЗАСЛAVСЬКИЙ.

За зраду нема пощади

куратором інформації і про персональні дані українських військовослужбовців для подальшого їх знищення чи вчинення щодо них інших злочинів. За цей злочин законом передбачено довічне ув'язнення. **Пресслужба Одеської обласної прокуратури.**

Вердикт

Нацпарку та прокуратурі і скасувала рішення Одеського окружного адміністративного суду від 18.10.2021 р. Суд також ухвалив постанову, якою задовольнив позовні вимоги Нацпарку і прокуратури до Татарибунарської та Білгород-Дністровської районних рад, визнавши протиправним та скасувавши рішення Татарибунарської райради від 19.06.2020 р. про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж с. Приморське.

Чому рішення Татарибунарської райради незаконне

Апеляційний суд підійшов до розгляду цієї справи неформально. Про це свідчать, наприклад, такий факт: на першому засіданні у вересні 2022 року судової колегії за власною ініціативою вирішила вилучити в Мінстерства юстиції та Державного кадастру графічні матеріали щодо села Приморське до ухвалення оскаржуваного рішення та після нього, а також інформацію про те, чи було зареєстроване право територіальної громади села Приморське на це село. Також судом детально проаналізовано всі доводи позивачів та відповідачів, а при ухваленні рішення використано не лише українське, а й міжнародне законодавство, зокрема практика ЄСПЛ та Орхуська конвенція.

Наприклад, колегія суддів не взяла до уваги аргументи відповідача — Білгород-Дністровської районної ради — стосовно того, що земельна ділянка площею 25843 га не є у Нацпарку «Тузлівські лимани» ні у власності, ні у користуванні, тому права Нацпарку не порушені й він не мав підстав звертатися до суду. На обґрунтування заперечень відповідач послався на указ Президента України №1/2010 «Про створення Національного природного парку «Тузлівські лимани».

(Закінчення на 4-й стор.)

Як і чому держави змінюють назви?

Переіменувати Російську Федерацію у Московію чи в Московську федерацію... Після того, як відповідна петиція набрала необхідну кількість голосів, Президент України доручив уряду розглянути це питання. Може, й не ухвалити рішення, але принаймні вивчити і дати свої пропозиції.

Таке не вперше стається, що деякі країни змінюють назву. Але так, щоб одна країна перейменовувала для внутрішнього вжитку іншу, пригадати складно.

Як і чому держави змінювали назви? Розібратися в цьому питанні «Історичній Свободі» (<https://www.radiosvoboda.org>) допоміг експерт Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки Максим МАЙОРОВ.

— Як на вашу думку, наскільки доцільно Росію перейменувати у Московію?

— Ідея насправді не нова. На початку XX століття, коли новостворена УНР ще себе мислила частиною майбутньої Російської Федерації — не царської, а Федерції вільних народів, — то намітилася така тенденція, коли розрізняли те, що в російській мові називається «русский» і «россійский». Тоді в українській мові це почали розрізняти так: «русский» (те, що стосується «великоросів» у тодішній термінології) стали називати «московський», а «россійське», тобто загально-російське, загальнодержавне в рамках цієї уявної федерації, продовжували називати українською мовою «російське». Якщо взяти тодішні документи або дисперну літературу, то побачимо цей нюанс, тобто існувало розрізнення московського і російського.

Повертаючись до сучасного перейменування Російської Федерації на Московію. А раптом Російська Федерація розпадеться, і нам треба буде розрізняти телеріччю Російську Федерацію і якусь етнічне російське ядро? Може, нам варто приберегти назву «Московія» для якогось меншого і більш компактного утворення навколо Москви, щоб не називати всіх цю державу, яка напевно чи збережеться в таких кордонах, як зараз?

— Хто його знає, збережеться чи ні? Але з вашої відповіді зрозумів, що, як казав один кіноперсонаж, поспішити не треба...

— Так. Можуть бути цікаві варіанти.

— Головний посыл цієї теми, популярної в наших доволаїсторичних спільнотах, що Росія вкряла назву: мовлять, Русь — це Україна, а Москва вкряла назву і перейшла на грецький манір, адже це грецька мовою — Росія.

— Переброби насправді не вони. Тут дійсно якийсь підхід класичних мов — латини і греки — коли назви регіонів чи країн адаптуються, отримують закінчення «-ія». Тобто Русь перетворилася на Росію або на Русію. Потім голос змінився. Так само Молдова стала Молдавія. Якщо ми подивимось на давні карти України, то там теж часто така латинізована форма зустрічається, коли Україну пишуть як «Україна». Тобто перетворюють літери, щоб було на «-ія» закінчення. Це досить характерний прийом.

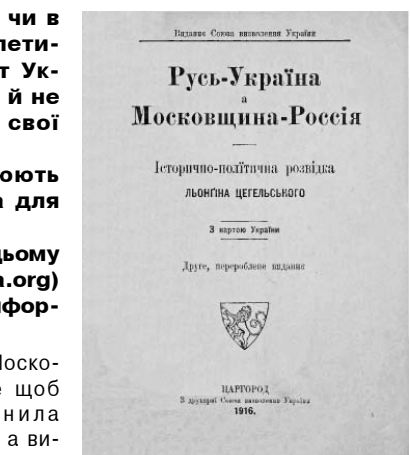
Росія спочатку не була монополістичною цієї назви, хоча російські володарі претендували на спадщину Русі ще в ті часи, коли усталених назв держав не існувало, а існували титулатури. Були титулатури — «князь вся Русі», «цар вся Русі». І претензії на спадщину Русі були як у москвитів, так і, наприклад, у галицьких володарів, у польських як навіть у угорських володарів — так само були! Щоправда, в угорських — у форматі згадки Галичини і Ладомері, але тут все одно йдеться про спадщину Русі.

Популярна теза про те, що нібито в 1721 році це назву привласнили, в принципі, не зовсім вірна. Тому що «всія Русі», «Росія», якщо говорити про монаршу титулатуру, то стабільно це живилося москвитами з кінця XV століття. Вже на початку XVII століття назва «Росія» усталилася, і невдовзі з'являються «Біла» і «Мала»...

А в 1721-у проголосили Російську імперію. Відтак Петро І його наступники доклали неабияких дипломатичних зусиль, щоб переконати Європу, переконатися весь світ, що вони — не Московія, а саме Російська імперія. Вони переконували своїх сусідів, щоб їх так називали. Це була цілеспрямована політика, бо сусіди здебільшого називали їх Московією, за назвою столичного міста. Назва «Московія» справді часто вживалася, але не в самій Московії. Вони себе майже ніколи так не називали. А от за кордоном у дипломатичних документах і в Речі Посполитій, це була поширена назва цієї країни.

— Можна сказати, що потверх на назву «Русь», «Росія» не було авторського права, тому кожен користувався, як хотів, вважаючи, що це його таке...

— А вони хотіли стати монополістами. За часів

Петра І Московія не те щоб привласнила цю назву, а вирішила стати монополістом цієї назви і єдиним правласником бренду «Росія».

— Прізвище, ніж зараз, українсько-російські відносини увияти важко. Але в Росії всеодно зауважили цю ініціативу з перейменуванням й обрали. Хотів Україну перейменувати теж, в якусь «Дике поле» тощо.

Чому так образливо для росіян бути Московією? Наприклад, українці німців називають німцями, хоча вони себе називають deutsch, а Німеччину — Deutschland. Хоча, якщо зрозуміти, то етимологія тут не дуже хороша: німець від слова «німий», мовлять, говорити по-нашому не вмів. Але німці не ображаються, що вони — німці. А чому так образливо для росіян бути москвитами?

— Тому що в намаганні привласнити бренд Русі вони боролися з назвою Московія. Для росіян це був важкий здобуток. А повернення до Московії — це певний відкат, тобто вони відчують, що у них намагаються відібрати цю спадщину. Вони відчувають, що є інші претенденти, які мають на Русь не менше права. І вони це сприймають дуже гостро, як спробу порушити їхню монополію. Справа не в тому, що вони не шанують міста Москва, а в тому, що просто оговяється Москва і забирається цей шарм, статус, яким вони заволоділи раніше.

— Мені здається, навіть на більш серйозному рівні така суперечка була між двома сусідніми країнами — Грецією і тепер уже Північною Македонією, але яка хотіла бути просто Македонією. Але Греція послідовно відстоювала, як Македонія вийшла зі складу Югославії, наголосила, що ви — не Македонія. Хоча вони казали: ми — Македонія. А греки все одно заперечували, мовлять, нам виділи. Чому для греків так важливо, щоб Македонія була не Македонія, а принаймні Північна Македонія?

— Це один з тих прикладів, коли назва регіону тотожна назві держави. Інколи виникає такий парадокс, коли з'являються нові держави. У Греції є історична область Македонія, є дві адміністративні одиниці з назвою Македонія. І тут у 1991 році з'являється якась держава Македонія!

— Це можна порівняти з тим, коли постала Молдова на території історичної Бессарабії, тобто між річками Прут і Дністер. Натомість у той час, за Прутом, на території Румунії є свій історичний регіон — Молдова. Так само це можна порівняти з Іраном та Азербайджаном. В Ірані є дві провінції: Східний Азербайджан і Західний Азербайджан. І тут розпадеться СРСР, і постає незалежна республіка Азербайджан.

— Це три такі приклади дуже схожі. Але якщо іранці й румуни до цього ставляться досить спокійно, то греки були абсолютно проти. Бо у греків замагання за бренд «Македонія» — на етнічному рівні. Адже республіка Македонія — це слов'янська держава, а греки — не слов'яни, а самобутня нація. І це замагання між слов'янами і греками за спадщину Македонського у цьому, серед іншого, проявилася. Крім того, історичний регіон Македонія охоплював широку територію: це і ті території, які Греція у своєму складі вважає Македонією, і республіка Македонія, і Північна Македонія в Болгарії. Цей регіон був триразів час більшим розростом, за нього сперечалися. Македонський рух спочатку був складовою панбалгарською руху, але пізніше вмонтувався у федеральну югославську систему.

(Далі буде).

Дмитро ШУРХАЛО.
«Copyright © 2021 RFE/RL, Inc. Перекладується з дозволу Радіо Вільна Європа / Радіо Свобода». НА ЗНІМКУ: обкладинка книги «Русь — Україна, а Московщина — Росія: історико-політична розвідка Лонгина Цегельського», виданої в Царгороді в 1916 році.

Конкурс

«Подолання»

В Одесі триває конкурс публікацій переселенців і про переселенців «Подолання», який проводиться в рамках загальнонаціонального конкурсу «Українська мова єднання» з метою сприяння самореалізації, соціальної адаптації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у життя нових для них територіальних громад.

Творче замагання проводиться у трьох номінаціях: прозові твори: статті, інтерв'ю, есе, нариси, оповідання (дорослі); поетичні твори (дорослі); дитячі твори: прозові, поетичні, фотографічні, образотворчі (діти та юні до 17 років).

На конкурс приймаються індивідуальні та колективні роботи обсягом до 10 сторінок. До них додається коротка інформація про автора (авторів): прізвище, ім'я, по батькові, дата народ-

Наводив ворога на цілі. Прокурори Одеської обласної прокуратури скерували до суду обвинувальний акт стосовно жителя Одеси за фактом державної зради і незаконного поводження з вогнепальною зброєю та боеприпасами.

Слідство встановлено, що після початку повномасштабного вторгнення, підтримуючи

«Тузлівські лимани»: суд проти «дерібану»

П'ятий апеляційний адміністративний суд визнав протиправним та скасував рішення Татарибунарської районної ради про розширення меж села Приморське (зараз воно входить до Білгород-Дністровського району, тому одним із відповідачів була Білгород-Дністровська районна рада). У цьому документі особливо цінні землі Національного природного парку «Тузлівські лимани» були включені в межі населеного пункту, повідомляє громадська організація «Зелений лист» (<https://zeleniy-list.od.ua>).

Чому такі рішення місцевої влади — загроза довкіллю України

Рішенням Татарибунарської районної ради від 19.06.2020 р. був затверджений проект землеустрою щодо встановлення (зміни) меж с. Приморське. Внаслідок цього рішення площу території села було формально збільшено вдвічі — із 495,8593 га до 1101,2074 га. У розширення меж потрапили, зокрема, землі державної власності, розташовані на території Національного природного парку «Тузлівські лимани»: акваторії лиману Малий Сасик, частини території Пляжного пересипу (29–31 км), ділянки прибережної захисної смуги лиману Малий Сасик біля курортної зони Расаєйка.

Частина цих територій входить до водно-болотних угідь міжнародного значення та перебуває під захистом Рамсарської конвенції. Територія нацпарку входить також у Смарагдову мережу Європи, захищену Бернською конвенцією, і є міжнародний природоохоронний статус.

Але прогалини в законодавстві дозволяють місцевим громадам включати до складу своїх населених пунктів особливо цінні землі без погодження з боку Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, без урахування охоронного статусу земель та особливостей їх захисту і використання.

Наслідком таких дій місцевої влади може бути збільшення антропогенного навантаження на особливо цінні землі «Тузлівські

Пляжний пересип. Фото НПП «Тузлівські лимани».

ких лиманів», — вважає адвокат Максим Попов, який захищає в суді права Нацпарку. — Тобто формально на таких землях залишився б парк, а за фактом, наприклад, була б присадибна забудова, де у море та лимани зливаються стоки, де переорані водно-болотні угіддя, що перебувають під захистом міжнародних конвенцій. Шлях для мігранців птавів, який раніше там пролягав, місця для їх гніздування — все це в результаті таких дій може бути знищено.

Це також може створити прецедент для інших місцевих рад в інших регіонах країни. Аналогічні тенденції кілька років до повномасштабного вторгнення росії в Україну спостерігалися щодо багатьох об'єктів природно-заповідного фонду, зокрема в Херсонській області.

Адміністративне судочинство — на заваді зловживанням місцевої влади

Те, що наслідком розширення села стане серйозне

збільшення антропогенного навантаження на довкілля Нацпарку, влада села Приморське підтвердила вже за три місяці після розширення меж. 09.10.2020 р. Приморська сільська рада надала дозвіл

на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в довгостроковому оренду, терміном на 49 років, ТОВ «Рибцівська Гавань» для розміщення інженерно-транспортної інфраструктури морського транспорту саме на Пляжному пересипу. Ліквідувати загрозу появи на особливо цінних землях пересипу чергової бази відпочинку допомагає адміністративне судочинство.

Перша інстанція, Одеський окружний адміністративний суд, залишив без задоволення позов Одеської обласної прокуратури (НПП «Тузлівські лимани» виступив третью особою на стороні позивача) про скасування цього рішення Приморської сільської ради. Але 29.09.2021 р. П'ятий апеляційний адміністративний суд задо-

волюний апеляційну скаргу обласної прокуратури, рішення окружного адміністративного суду скасовано та прийнято нове рішення: позов прокуратури задовольнити, рішення Приморської сільської ради скасувати.

17 березня 2023 року колегія суддів П'ятого апеляційного адміністративного суду задовольнила апеляційні скарги

Руслан СТРЕЛЕЦЬ: Екологічні злочини кордонів не мають

У Нью-Йорку 22–24 березня відбулася глобальна конференція з питань води – перший такий захід ООН за останні півсотні років, покликаний спонукати країни працювати спільно над розв'язанням проблем водоспоживання та кліматичної кризи. У конференції взяла участь українська делегація на чолі з міністром захисту довкілля та природних ресурсів Русланом Стрельцем, котрий скористався оніємським майданчиком, аби розповісти про шкоду, якої завдає світові російська війна. А ще міністр провів десятки двосторонніх зустрічей з колегами з інших країн, що взяли участь у форумі.

Одразу після виступу пана Стрельця на заході з обговорення Цілей десятиліття, який, до слова, супроводжувався бурхливими оплесками, «Укрінформ» (<https://www.ukrinform.ua/>) звернувся до нього з кількома запитаннями.

— Пане міністре, наскільки спізвучною нашим проблемам виявилася водна конференція у Нью-Йорку і що найважливіше вам вдалося зробити під час цієї поїздки?

— За останні півсотні років це перша конференція ООН, присвячена саме питанню води. Виступали представники всіх країн.

У нас, в Україні, ситуація така: до повномасштабного російського вторгнення ми чітко йшли за певним планом, аби досягти цілі 6 «Чиста вода та належні санітарні умови», що передбачена в Цілях сталого розвитку ООН. Війна не зупинила нашого руху, але тимчасово пригальмувала його.

Сьогодні в ООН на найголовнішому майданчику світу, де представлені 193 країни, ми показали, що насправді відбувається в Україні. Промонстрували, що поділяємо принципи сталого розвитку, дотримуємося їх, поділяємо цінності цивілізованих країн і що російська агресія завдає восьмому світові розвиставі.

Бо довілля кордонів не має, вода кордонів не має. І, розв'язавши війну на території України, росія воєно не тільки з нами, а й з усім світом. Сьогодні, спускаючи воду з Каховського водосховища, яка тисячами тонн витікає в нікуди, вони відбирають її в усьому світу. Бо ця вода потрібна для зрошення, для вирощування врожаю, для подолання продовольчої кризи. Тож вони цю воду крадуть не лише в Україні, а й в усьому світі.

Ще я хотів донести позицію щодо формулювань... Часто від світових медіа ми чуємо: «Війна в Україні», «через те, що відбувається в Україні» тощо. Але ми дуже хочемо чути уточнення: «через те, що робить росія в Україні».

Я нагадаю, що, знову ж таки, довкілля не має кордонів, війна не має кордонів і росіяни прийшли зі зброєю в наш спільний дім. Вони палять все живе не тільки в Україні, а й на планеті Земля, де 193 країни є членами ООН.

— Чи обговорюється на українських та міжнародних майданчиках вплив російської агресії на такі глобальні процеси, як зміна клімату? Чи є вже якісь структури, які вивчають цей вплив?

— Найголовнішим майданчиком для комунікації щодо зміни клімату є Міжнародна кліматична конференція (COP), яка проходить щороку в листопаді в різних країнах світу. Торік вона відбулася в єгипетському Шарм-ель-Шейху. Величезний захід, якого завжди чекає весь світ...

Ми брали в ній участь зі своїм власним павільйоном уперше за всю історію незалежності України. Чому для нас це було настільки важливо саме під час війни? Тому що ми започаткували місце єднання, куди прийшли всі наші друзі й партнери: відомий американський політик, співпредставник президента США з питань клімату Джон Керрі, тодішня спікерка Палати представників США Ненсі Пелосі, губернатор штату Вашингтон Джей Інслі, виконавчий віцепрезидент Єврокомісії Франс Тіммерманс, єврокомісар Віргініус Сінкевічюс, міністри багатьох країн.

Ми отуємося до наступної конференції в Об'єднаних Арабських Еміратах. Я вже мав не одну зустріч із міністрами з питань клімату та довкілля ОАЕ Мар'ям аль Мхейрі. Ми з нею

обговорювали питання нашої участі — сподіваємося, партнери допоможуть організувати павільйон, бо ж сьогодні, в умовах обмеженого бюджету, Україна не може собі дозволити такі витрати. Торік нас підтримали уряд Німеччини та інші партнери, і дуже сподіваємося, що у 2023-у павільйон у нас теж буде. Наша мета — показати, яких збитків завдає довілню російської агресія.

— Необхідність оцінки збитків, завданих довілню, є одним із десяти пунктів Формули миру Президента Володимира Зеленського. Ви казали, що наволинному середовищі вже завдано шкоди на \$1 млрд доларів. Як обраховуються ці цифри?

— Ми з першого дня повномасштабного вторгнення обраховуємо збитки. І, напевне, це ще не фінал... Йдеться лише про 2200 кейсів знищення живої природи та екологічних злочинів. Далі буде ще, на жаль.

Коли ми готувалися до COP у Шарм-ель-Шейху, то навіть обрахували збитки від додаткових викидів парникових газів, які спричинила війна. Також врахували понаднормові потенційні викиди, які очікуються під час повноосного відновлення. І за це теж має заплатити росія.

Тема зміни клімату є однією з найважливіших, гадаю, на всіх європейських та світових майданчиках. На жаль, до війни ми не так багато приділяли їй уваги. І у нас був свій ворог — промислове забруднення. Якщо ще світ говорив про emission (викиди), то ми казали про pollution (забруднення).

Нині через війну промислова активність значно впала, але сама війна стала великим забруднювачем. Звісно, після нашої перемоги спочатку очистиємо країну від забруднення, які залишає бойові дії, а тоді перейдемо до проблем зміни клімату. Тобто більше говоритимемо про енергоефективність та перехід на відновлювані джерела енергії. Гадаю, уже сьогодні ми маємо задавати рамку для впровадження в Україні виробництва зеленого водню, оскільки за цим майбутньо.

Щодо оцінки збитків, то наразі розроблено сім методик розрахунку, які стосуються викидів в атмосферу повітря, забруднення ґрунтів, лісів, надр. Є відповідні формули та правила обрахунку. Фіксується випадок, збираються дані, докази, беруться аналізи, потім все обчислюється відповідно до цих методик.

Але ми прагнемо їх трошки змінити, аби враховувалися принципи екосистемних послуг — як у США та європейських країнах.

Упевніть собі, що ви живете в лісі, поруч — чиста річка, дерева, прекрасне повітря... І не замислюйтеся, що отримуєте від екології, природи послугу, яка дає вам змогу більше жити.

рачке почуватися, менше витрачати на ліки тощо. Якщо вирубати дерева, то за нашим нинішнім законодавством ви сплатите якусь там відночну вартість. Але ж це те, що надавало втраченої послуги, яку надавала жива природа. Скільки потрібно ресурсів, аби це дерево росло сімдесят років? Оце й називається принцип екосистемних послуг. Що це нам дасть? Умова відносна вартість одного дерева мала б включати затрати на ці сімдесят років догляду за ним.

Таким чином, збитки, які ми обраховуємо від воєнної агресії, будуть значно вищими. Ми провадимо цей принцип екосистемних послуг і отримуємо якісний механізм збереження природи надаль, після війни.

— Як ви гадаєте, чи є реальна можливість притягнути окупантів до відповідальності за шкоду, завдану нашому довілню?

— Упевнений, що так. Наприклад, Ірак сплачує відповідні репарації Кувейту. Питання в тому, скільки цих репарацій можна стягнути, як належно зафіксувати всі кейси.

Як відомо, завдяки потужній роботі, яку провів Офіс генерального прокурора, в Україні найближчим часом буде відкрито представництво прокурора Міжнародного кримінального суду. Відповідно, сьогодні наша інспекція передає туди дані, і ми можемо формувати якісні файли, які проходилимуть верифікацію в представництві прокурора МКС, бо вони використовуватимуться для обвинувачень у суді. Думаю, у найближчі місяці ми зробимо кілька пілотних кейсів, подивимося, як ця справа рухатиметься, з якими викликами ми зіткнемося, і це дасть нам змогу наростити м'язи в підготовці великої кількості таких позовів.

— Рашисти пошкодили чимало об'єктів водної інфраструктури. Чи вистачає в нас ресурсів і можливостей очищувати воду, дотримуватися норм очищення продуктів життєдіяльності великих міст?

— Це радше питання Мінвідновлення, але, може сказати, крім додаткового забруднення річок на сході країни у зв'язку з війною, ми ще маємо певні перевищення за цими показниками на заході України. Справа в тім, що через тимчасове внутрішнє переміщення багатьох українців тиск на водочисні споруди значно зріс. Тому там теж треба проводити певні заходи з модернізації, посилення спроможності очисних споруд. І ми на цьому наголосуємо постійно, звертаємо на це увагу органів місцевого самоврядування та колеґ із Мінвідновлення. Думаю, це питання найближчим часом теж вирішуватиметься.

Усі водоканали — у комунальній власності, і це пряма відповідальність мера кожного міста. Ми, зі свого боку, поки що тільки рекомендуємо.

У нас на базі Держводгентства працює чотири великі лабораторії по всій країні, крім них, є також менші. Вони забезпечують контроль якості всіх поверхневих вод. Інформацію про це ми зробили доступною.

На початку повномасштабного вторгнення ми розробили додаток, доступний у Google Play та App Store, який називається «Екозагроза». Завдяки цьому застосунку люди можуть не тільки сфотографувати місце екологічного злочину й надіслати нам інформацію для вжиття відповідних заходів. Там є мапа з відповідними інформаційними шарами, радіаційний моніторинг, дані щодо стану атмосферного повітря та якості поверхневих вод. І можна спостерігати за динамікою всіх показників, які ми надаємо для цього застосунку.

Чому це важливо? Багато міжнародних друзів і партнерів, наприклад Болгарія, дуже цікавляться питанням радіаційного стану в Україні, особливо коли в перші місяці була окупована Чорнобильська зона. Усі шукали інформацію про те, що там відбувається... Тепер можна спостерігати за ситуацією через «Екозагрозу».

Більш як половина відвідувачів — іноземні громадяни, точому всі ціс цікавить стан повітря і радіації.

— Відбудувати будинки чи дороги значно легше, аніж відновити довілля, знищені екосистеми, загиблі популяції тварин, очищені землі й вододойми від хімічного та іншого забруднення. Як ви гадаєте, скільки років нам знадобиться для цього?

— Десятиліття. Але давайте це зважати на те, що частину екосистем ми втратили назавжди...

— Аби стати повноправним членом Євросоюзу, Україна має провести реформи, зокрема у сфері захисту довкілля. Які закони нам потрібно ухвалити насаперед? Які європейські директиви імплементувати?

— Передусім у нас є Угода про асоціацію з Європейським Союзом. За цією угодою, сфера захисту довкілля до 2021 року загалом отримала лише один бал з п'яти можливих. Про це, що жартівливо, дуже багато було зроблено за ці роки, але вона була несистемною.

У 2022-у парламент за поданням уряду та власної ініціативи ухвалив дев'ять фундаментальних євроінтеграційних законопроектів. Зокрема, закони «Про управління відходами» (він десять років блокувався) і «Про Національний реєстр викидів і перенесення забруднювачів» (щодо подання інформації забруднювачам і відповідний контроль). Нещодавно в другому читанні ухвалили закон щодо державної системи моніторингу довкілля, інформації про стан довкілля (екологічної інформації) та інформаційного забезпечення управління у сфері довкілля. Такого не було останні п'ять років, щоб за один рік в екологічній сфері ухвалювалося стільки фундаментальних законів.

Ми запустили реформи, які десять років блокувалися або промисловим лобі, або тими, хто не розумів чи боявся. Ми це зробили.

Сьогодні перед нами стоїть дуже серйозний виклик — під егідою офісу віцепрем'єрки з питань європейської інтеграції Ольги Стефанюк проводиться така виступ скринінг, тест наших зобов'язань щодо всіх директив. Ми маємо до середини цього року його завершити й виробити дорожню карту для подальшого руху.

Важливо зрозуміти, які помилки були допущені й не допускати їх надаль. Щодо деяких реформ недостатньо просто ухвалити закон — треба показати, як він взагалі працює, упрваджується в повсякденне життя.

Є директиви, які потребують величезних капіталовкладень. Наприклад, водна рамкова директива про досягнення доброї якості води у водних об'єктах. Це найдорожча директива, і багато країн ЄС погоджуються, що не досягнуть її вимог, бо в них недостатньо фінансових ресурсів. Ми сподіваємося, що кандидатство в члени Євросоюзу відкриє нам двері для фінансової допомоги в цьому питанні.

— Ви згадали закон «Про управління відходами», який набуває чинності цього літа. Він запустить реформу управління відходами й дасть змогу державі взяти гальуз під контроль. Щоб закон запровадив, потрібно підготувати й ухвалити ще десятки нормативно-правових актів: галузевих наказів, постанов, директив. Як готовність зароз до старту реформи?

— Один рік — це дуже мало, щоб розробити все нормативне регулювання щодо цього закону. Але сьогодні працює велика команда фахівців, аби ці підзаконні акти були розроблені й ухвалені до того, як закон набере чинності. У мене це все на особистому контролі...

Це загальний, рамковий закон — потрібні ще секторальні законодавчі акти.

Ми не замислюємося над тим, що найбільшу кількість відходів дає гірничодобувна промисловість. Там, де відбувається видобуток корисних копалин, відходи займають сотні тисяч квадратних кілометрів. Це дуже велика на сьогодні проблема.

— Це одна наша біда — величезна кількість первантажених смітєвих полігонів та звалищ. Коли закон «Про управління відходами» запровадить, що буде з сотнями таких об'єктів? Багато з них не відповідають європейським нормам, отже, їх треба закрити. А якщо закрити, то куди вивозити відходи?

— Усі полігони точно треба закрити, рекультивувати й забути про них як про страшний сон. Питання в тому, скільки років знадобиться Україні, щоб це все реалізувати. Спочатку потрібна відповідна інфраструктура. Закон, про який ви згадали, насаперед дає відповіді на ті питання, що багато років ставили інвестори, котрі хотіли вкладати кошти у сферу управління відходами. Ми чуємо про створення сміттєспалювальних чи сміттєпереробних заводів. Але обидві дефініції некоректні, бо загалом ідеться про об'єкти управління відходами. Там може бути будь-яка технологія.

На серпень 2022 року ми вже просканували всю територію України, розмістили на карті 207 місць, де можуть бути створені такі об'єкти. Це інвест-кейси — будь-який інвестор може прийти і побудувати там відповідне підприємство.

Ми організували співпрацю між міністерством та Київською обласною військовою адміністрацією, містами Бориспіль, Фастів, Бровари щодо створення спільного підприємства — з відповідним фінансуванням від міжнародних фінансових інститутів.

— А де він буде побудований? — На території Бориспільської громади. Там уже виділено землю. Туди звозитимуть усі відходи з навколишніх населених пунктів.

— З усієї області? — Ні, усього в Київській області має бути дев'ять таких об'єктів.

Туди звозитимуть все сміття, близько 40% перероблятиметься на вторинні сировини, аби це буде продуктом, з якого можна буде виготовляти екологічно безпечне паливо. Якщо там буде установка з очищення, ми зможемо отримувати з біогазу біометан. А це продукт з високою доданою вартістю.

— Як ситуація на Грибовицькому сміттєзвалищі під Львовом і що відомо вам про майбутнє полігону номер п'ять у Київській області? — Щодо львівського — краще подивитися в мєра Львова Андрія Садового... А щодо київського — у його власників... Це питання не державного управління, а власності та органів місцевого самоврядування.

Коли відновляться перевірки Держекоінспекції, тоді ми докладніше дізнаємося, що відбувається на тих полігонах з правової точки зору.

Володимир ІЛЬЧЕНКО.

• Варто знати

або на сайті «Укрпошти» в розділі «Новини». Замінивши застарілі лампи на енергоощадні, можна родині може усьогомером зменшити споживання електричної енергії, а економія від експлуатації 14 млн ламп, які вже обміняли, привнітьється, приблизно, до потужності роботи Київської ТЕЦ-5.

Програма обміну лампочок підтримана Європейським Союзом у відповідь на заклик Президента Зеленського і реалізується Міністерством економіки, Міністерством цифрової трансформації, АТ «Укрпошта» в усіх регіонах України, крім зони бойових дій та тимчасово окупованих територій. Програма, фінансована ЕС, є складовою підтримки Європейським Союзом українського енергетичного фронту, повідомляє Представництво ЄС в Україні.

Відкупне за... кузьок

Нацполіція викрила корупційну схему вимагання коштів у експортерів зерна.

Одного з фігурантів, який вимагав у представника приватного підприємства понад 12 тисяч доларів США неправомірної вигоди за врегулювання питань зі спеціалізованими державними установами Одеської області щодо отримання висновків фітосанітарних експертів про відсутність у зерні шкідників та видачі відповідних сертифікатів, затримано.

Задokumentували злочинну схему слідчі Головного слідчого управління Нацполіції спільно з працівниками УСБУ в Одеській області за процесуального керівництва Офісу генерального прокурора України.

Встановлено, що затриманий 53-річний житель Ізмаїла мав опосередкований вплив на ТОВ з надання фумігаційних послуг — співазоваником підприємства була його дружина. Відтак він вимагав неправомірну вигоду у суб'єктів господарювання за видачу фітосанітарних сертифікатів. Зловмисник пропонував посередницькі послуги для врегулювання цих питань з уповноваженими особами Одеської обласної фітосанітарної лабораторії та Головного управління Держпродспоживслужби в Одеській області.

Фігуранта затримали під час одержання неправомірної вигоди від представника одного з приватних підприємств, яке займалося експортом зерна. Це підприємство отримало висновок фітосанітарної лабораторії про наявність у кукурудзі шкідників, відтак його представник звернувся до підприємця з проханням оформити документи на експорт зерна. Це підприємство отримало висновок фітосанітарної лабораторії про наявність у кукурудзі шкідників, відтак його представник звернувся до підприємця з проханням оформити документи на експорт зерна. Це підприємство отримало висновок фітосанітарної лабораторії про наявність у кукурудзі шкідників, відтак його представник звернувся до підприємця з проханням оформити документи на експорт зерна.

Фігуранта затримали під час одержання неправомірної вигоди від представника одного з приватних підприємств, яке займалося експортом зерна. Це підприємство отримало висновок фітосанітарної лабораторії про наявність у кукурудзі шкідників, відтак його представник звернувся до підприємця з проханням оформити документи на експорт зерна. Це підприємство отримало висновок фітосанітарної лабораторії про наявність у кукурудзі шкідників, відтак його представник звернувся до підприємця з проханням оформити документи на експорт зерна.

І знову за грати

Житель Ізмаїльського району причинив нові поранення двом одесосьцям, від яких один помер на місці скоєного злочину, а за життя другого борються лікарі. За скоєне правопорушення загрожує до 15 років позбавлення волі або довічне ув'язнення.

Як встановили поліцейські, ввечері 26 березня 43-річний чоловік'яга зустрів біля крамничий 35-річного знайомого, за яким мав давній родинний конфлікт, і його 21-річного товариша. Старші за віком, згадавши образи, знову посварилися і розійшлися. Але зловмисник, який був у нетверезому стані, пішов дотому до нього і повернувся у пошуках кривдника. Дорогою зустрів його молодого друга, вдарив ножем у живіт і подався далі на пошуки. Знайшов чоловіка вдома у його знайомої, напав на нього, завдавши численних ножових поранень, несумісних із життям.

Допитавши свідків обох подій та розібравшись у ситуації, правоохоронці «по гарячих слідах» розшукали підозрюваного. Ним виявився раніше судимий за скоєння крадіжок, грабів та умисне вбивство. Кілька років тому звільнився з місця позбавлення волі умовно-достоково. Своєю причетністю до скоєного він не заперечував.

Поліцейські під процесуальним керівництвом Ізмаїльської окружної прокуратури повідомили чоловікові про підозру у закінченому замаху на вбивство, вчиненому особою, яка раніше вчинила умисне вбивство, а також у вбивстві, вчиненому особою, яка раніше вчинила умисне вбивство. Суд обрав підозрюваному запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Лікування за кордоном

Військові відчайдушно захищають Україну. У боях вони отримують складні поранення. Що робити захисникам і захисницям, якщо вони не можуть отримати достатню медичну допомогу в Україні? Чи є можливість лікуватися закордоном?

Так, є. В Українському ветеранському фонді розповіли, як це відбувається. Напрявлення на лікування за кордон ініціює заклад охорони здоров'я, у яких зараз лікується захисник або захисниця. Для цього потрібно подати клопотання у довільній формі.

Випади, коли захисники лікуються в закладах, які не належать до сектора безпеки та оборони. Ці заклади повинні надіслати клопотання до тих, які належать до сфери управління відповідних державних органів.

До клопотання потрібно додати документи: згоду захисника чи захисниці, або законного представника на лікування за кордоном разом зі згодою на обробку персональних даних, необхідних медичному закладу; згоду на обробку та передачу персональних даних закладом охорони здоров'я іноземних держав відповідно до законодавства в довільній формі; виписку з медичної карти амбулаторного (стаціонарного) хворого за формою, затвердженню МОЗ.

Після клопотання наказом керівника військово-медичного закладу організується консилиум. Рішення приймають протягом трьох днів після звернення.

У разі позитивного рішення готуються усі відповідні документи, передаються відомості про захисників, медичні висновки, оформляються документи на візд.

Приймаючий заклад в іншій країні має погодити перелік осіб, які потребують лікування.

Супроводжувати захисника чи захисницю може один із членів сім'ї: чоловік/дружина, батьки (законні представники), діти (у тому числі усиновлені).

Державний бюджет відшкодовує кошти за проїзд, послуги медичної допомоги, медико-психологічну реабілітацію.

Іноді приймаюча країна самостійно покриває витрати. Тоді держава не відшкодовує коштів.

Потрібна консультація з питань лікування закордоном? Наші юристи допоможуть розібратися. Залиште заявку тут: <https://cutt.ly/s9Aasnp>.

Подавати запити на допомогу можна щодня та цілодобово. Консультації надаються у робочі дні з 9.00 до 18.00.

Здоров'я захисників і захисниць дуже цінне для держави. Адже вони віддали його на захист нашого з вами спокою. Тому країна створює можливість для відновлення здоров'я. Користуйтеся ними та розповідайте тим, хто їх потребує.

Проект реалізується спільно з Незалежною антикорупційною комісією (НАКО) за підтримки офісу спеціального радника Великої Британії з питань оборони.

Управління комунікації Національної поліції України.

Роз'яснення

Оголошення

Оригінал диплома бакалавра, виданий Національним університетом «Одеська юридична академія» у 2019 році на ім'я Качура Лариса Валентинівна, вважати недійсним у зв'язку з утратою.

Картку водія для цифрового тахографа №UAD 00000077H000, чинну до 25.10.2026 року, видають на ім'я Науменко Олександра Леонітовича, вважати недійсним.

Вважати недійсними втрачені оригінали свідоцтва №3-28755 про право власності на житло — 37/1000 частин квартири спільного заселення, кім. №59А по вул. Скніній, 55 у м. Одесі, розпорядження органу приватизації №217285, видані 20 жовтня 2011 року департаментом міського господарства Одеської міської ради Москалюк Валентині Петрівні.

Посвідчення учасника бойових дій, серія МВ номер ОЗ7863, видане ГУ НП в Донецькій області на ім'я Кукла Сергій Олександрович, 29.08.1978 року народження, вважати недійсним у зв'язку з утратою.

Вважати недійсними втрачені оригінали свідоцтва №12-35284 про право власності на житло — квартиру №174 по вул. Академіка Заболотного, 2 у м. Одесі, розпорядження органу приватизації №208894, видані 14 січня 2008 року управлінням ЖКГ та ПЕК Одеської міської ради Чибину Валерію Васильовичу, Чибину Вячеславу Валерійовичу в рівних частках.

Оригінал військового квитка № 4602216, виданий 20.11.1985 року Ленінським РВК м. Одесі Гнеушеву Вячеславу Миколайовичу, вважати недійсним у зв'язку з утратою.

Оригінал тимчасового посвідчення №830458 (замість військового квитка), виданого 18.02.2015 року Суворовським РВК м. Одеси на ім'я Тетенко Олександр Сергійович, вважати недійсним у зв'язку з утратою.

Оригінал аттестата №818397 про повну середню освіту, виданий середньою школою №12 у м. Одесі 17 червня 1988 р. на ім'я Чехович Іллі Олегівні, вважати недійсним у зв'язку з утратою.

Вважати недійсним втрачений оригінал договору довічного утримання (АВІ №258461), посвідчений 18 січня 2000 року державним нотаріусом Сьоомою одеської нотаріальної контори Мельник Л.В., зареєстрований у реєстрі за №2-148.

Заощаджуймо кіловати

Євросоюз підтримує енергофронт України: програма обміну ламп триває за оновленою логістикою.

Від старту 31 січня 2023 року впроваджуваною урядом України та ЄС програми безкоштовного обміну ламп розжарювання понад три мільйони наших співвітчизників скористалися можливістю замінити застарілі енергоємні лампи на енергоощадні. Через рестрацію у застосунку «Дія» (23%) та вільний обмін (77%) вони отримали більше 14 мільйонів LED-ламп. Обмін здійснюється через відділення «Укрпошти» у 23000 населених пунктах, включаючи деокуповані території та прифронтові регіони.

Упові до кількості обмінів, зафіксованих у відділеннях «Укрпошти», сягнула 550000. У та

рервної доступності ламп для обміну, від 22 березня поступово скорочуватиметься кількість відвілень «Укрпошти» та,

У нескінченному рейсі...

Звичайно, і у бронзі можна жити, Але в любові краще зустрітись.
Олекса ШЕРЕНГОВИЙ.

Після дуже теплої та щирої розмови в бібліотеці вдома зняв з полиці одеських авторів том чорної барви з накатом золотих літер на обкладинці, з неописаним дарчим написом... **неописаним, бо вже вписали з-під руки навіть кілька рядків... Розгорнув, як уперше — трохи таки забулося за п'ятнадцять років, але диво: кожна ще до кінця не прочитана сторінка вже відкривала зміст наступної; відкривалося все — імена, діалоги, все сказане і приховане... й недовомлене. Одна за одною сторінки повертали у давно відбулий час, давали до розуміння, що писались вони сливе для нас, і для тих, що прийдуть опісля... Літературне відкриття з низки тих, які навіть сьогодні — такі ще рідкісні. Бо всяк спішить викласти, не переживши...**

Не можливо уявити його вісімдесятитрічним, надто коли гортаєш його книжки та вдивляєшся у фотопортрети різних часів, бо в різних часах він був безмірно молодий, задивлений у світ, з відкритим і щирим поглядом, незвідко спрямованим углиб себе самого... Не можливо ще й тому, що ось ми чуюмо навіч з мультимедійного екрану його вже дорослих дітей з протилежного кінця світу; його ж світ, у який нам хочеться вірити, за перетутото межею, котра поряд, але для живих — непереступна. І вже нічого не відшлю... А все-таки десь там, у підсвідомості, хочеться нам розмовляти з ним, сидючи ось тут, у бібліотеці імені Михайла Грушевського — а де ж іще згадувати письменника та говорити про нього?!

Олекса Шеренговий... Людина цілковито незалежна у цьому незалежному місті, котре викололо немало одобриваних Господом подолань, одним з яких він саме й був. У місті, в якому нерпосто стати своїм — у кращому варіанті, на це йдуть роки, та він і не прагнув до цього, він тут був — самим собою, був — українцем, і в цій своїй істоті почувався цілком органічно. Що тут, а це перест українського письменства — зі своїм письмом, своїми уподобаннями, своїми літературними друзями. Був незалежним ні від кого й ні від чого — ні від влади — будь-якого штибу, ані від начальства — коли воно у нього було; незалежний у своїй творчості, життєвій поставі, у своїх судженнях про що б то не було і де б не висловлював їх — чи то у колі близьких йому по духу, чи в ширшому, от хоч би й у Спільці письменників. А часом — іронічний, то була його оборона, а була, що й наступу.

...На початку 1980-х, щойно перебравшись сюди з Чернівців, я потрапив до видавництва «Маяк». Той рік запам'ятався хіба тим, що записався з одеським письменством, а з-поміж них — і з Олексом Шеренговим. Де короткі часи, вже на Одеському телебаченні, до сересю кількох своїх програм надавав і судо літературну — «Письменник і час», написавши запити його у цю програму. Попри те, що неодмінно покрасити її, то ще й редакторів, як новачок, поласити завдання, бо й сам працював раніше на цьому ж ТБ. Про нього там вповідали легенди. Він, говорили, міг сказати в кадрі щось поза сценарієм (тоді були жорсткі правила: редактор пише сценарій, його затверджує керівництво, потім припечтати своїм дозволом цензор, і боронь, Боже, під час ефіру відхилитися від написаного). Олексі якийсь-то прощалися всі ті витівки, якими, по правді сказати, такі скрашували передачу, був розумити, дуже природним, був, як сказали б тепер, креативним: то демонстративно згорне сценарій чи відсуне його набик, то почне малювати оператора чи дівчину-помрежа, то відпустити влучного дотепа... Не пригадує деталі того ефіру, але було цікаво, розмова точилася, назагал, доводжує ще свіжого роману «Батько», він з теплотою, захоплюючи вповідав про своїх батьком, про рідні місця, про те, як працював над романом.

Після того часто заходив до нього в Спільку письменників, що розташовувалася на нинішній вулиці Миколи Леонтовича, 5 (тоді вона звалася, наче на глум, Белінського). Був він під ту пору, здається, заступником голови обласної організації Спільки. Кабінетний вибрав собі якраз навпроти входу, двері часту були відчинені. Розмовляти практично про все: про літературу та її репрезентатив-письменників, про мистецтво, а була, що й «за хисть». Нерідко заходили до знаного майяра Григорія Крижевського — будиноч художників якраз через доріжку. Завжди був нам радий. Найбільше запам'ятався на мольберті посеред майстерні велике полотно: хвилина щойно після бою; засніжене поле, чорний дим з підбитого танка, горить, біжить від нього, танкіст... І художник — це весь там, у цьому бою — поряд із ще недовершеною картинною, це сам — той палаючий танкіст... То було наче перевтілення знов у молодого бійця, який прямо з Художнього інституту потрапив у пекло війни... Олексі імпонувало це, казав: треба уявити в образ свого героя, а для цього потрібно знати про нього все... Все те пережити. На ті картини був епізод із воєнної біографії художника... Вповідав про війну, щось там підправляв на полотні, аромат щойно завареної кави змішувався із запахом фарб, магнітофона плівка голосом відомого співака нагадувала нам про того, котрий не вернувся з бою... На щастя, художник вернувся: Господь заповів йому, щоби розповів людям про все, що бачив і пере-

жив... За це — за чесну творчість — вволюли собі по келишку...

Олекса любив бувати в мистецькому середовищі, сам був, як відомо, гарним художником. Тоді панував метод соцреалізму. Але й тут він не визнавав жодних догм. Для нього було важливо: не як, а про що говорить мистець, літератор, назагал — артист. Це чітко простежується в його творчості. Тим-то й подивував найвірніших його читачів своєю новизною роман «Рейс».

Сказати, що ми були близькими друзями, не навважує, але завжди мали про що поговорити — журналіст і письменник. Була взаємна симпатія. У цьому спілкуванні Олекса найменше говорив про власну творчість. Міг видати влучний дотеп, був іронічним, у судженнях своїх — щирим. Не любив пафосу, патрістично його був стриманим, небата-тослівним. У родині, за свідченням вна Гната, панувала українська мова. «Звичайно, вишивши за поріг, я вимушено переходив на російську... Батько часто був мене з собою на прогулянку, читав прозу Тютюнника».

Гнат, як мовиться, технар. Було запитав, чи не відчував спроб до писання. Хлопець, було так... Мама взяла й віднесла до редакції «Чорноморських новин». Літературні спроби потрапили до Віри Семенченко. А по кількох днях — сюрприз: публікація в газеті... Та куди вже дінешся, коли шлях той заступили сучасні технології. Гнатов розповів про батька — спомини з дитячих літ — привела така його до обіцянки написати свої спогади. Про те, що батько нічого не боявся — для дитини це дуже важливо, про те, як навчав його української мови — була мовою спілкування в родині. Як батько переливав зі своєї душі в його, це зовсім юну, любов до України. І про те, як плінували до них кабегісти. Якось приїшли з одеським письменством, а з-поміж них — і з Олексом Шеренговим. До коротких часів, вже на Одеському телебаченні, де сересю кількох своїх програм надавав і судо літературну — «Письменник і час», написавши запити його у цю програму. Попри те, що неодмінно покрасити її, то ще й редакторів, як новачок, поласити завдання, бо й сам працював раніше на цьому ж ТБ. Про нього там вповідали легенди. Він, говорили, міг сказати в кадрі щось поза сценарієм (тоді були жорсткі правила: редактор пише сценарій, його затверджує керівництво, потім припечтати своїм дозволом цензор, і боронь, Боже, під час ефіру відхилитися від написаного). Олексі якийсь-то прощалися всі ті витівки, якими, по правді сказати, такі скрашували передачу, був розумити, дуже природним, був, як сказали б тепер, креативним: то демонстративно згорне сценарій чи відсуне його набик, то почне малювати оператора чи дівчину-помрежа, то відпустити влучного дотепа... Не пригадує деталі того ефіру, але було цікаво, розмова точилася, назагал, доводжує ще свіжого роману «Батько», він з теплотою, захоплюючи вповідав про своїх батьком, про рідні місця, про те, як працював над романом.

Після того часто заходив до нього в Спільку письменників, що розташовувалася на нинішній вулиці Миколи Леонтовича, 5 (тоді вона звалася, наче на глум, Белінського). Був він під ту пору, здається, заступником голови обласної організації Спільки. Кабінетний вибрав собі якраз навпроти входу, двері часту були відчинені. Розмовляти практично про все: про літературу та її репрезентатив-письменників, про мистецтво, а була, що й «за хисть». Нерідко заходили до знаного майяра Григорія Крижевського — будиноч художників якраз через доріжку. Завжди був нам радий. Найбільше запам'ятався на мольберті посеред майстерні велике полотно: хвилина щойно після бою; засніжене поле, чорний дим з підбитого танка, горить, біжить від нього, танкіст... І художник — це весь там, у цьому бою — поряд із ще недовершеною картинною, це сам — той палаючий танкіст... То було наче перевтілення знов у молодого бійця, який прямо з Художнього інституту потрапив у пекло війни... Олексі імпонувало це, казав: треба уявити в образ свого героя, а для цього потрібно знати про нього все... Все те пережити. На ті картини був епізод із воєнної біографії художника... Вповідав про війну, щось там підправляв на полотні, аромат щойно завареної кави змішувався із запахом фарб, магнітофона плівка голосом відомого співака нагадувала нам про того, котрий не вернувся з бою... На щастя, художник вернувся: Господь заповів йому, щоби розповів людям про все, що бачив і пере-

жив... За це — за чесну творчість — вволюли собі по келишку...

Олекса любив бувати в мистецькому середовищі, сам був, як відомо, гарним художником. Тоді панував метод соцреалізму. Але й тут він не визнавав жодних догм. Для нього було важливо: не як, а про що говорить мистець, літератор, назагал — артист. Це чітко простежується в його творчості. Тим-то й подивував найвірніших його читачів своєю новизною роман «Рейс».

Сказати, що ми були близькими друзями, не навважує, але завжди мали про що поговорити — журналіст і письменник. Була взаємна симпатія. У цьому спілкуванні Олекса найменше говорив про власну творчість. Міг видати влучний дотеп, був іронічним, у судженнях своїх — щирим. Не любив пафосу, патрістично його був стриманим, небата-тослівним. У родині, за свідченням вна Гната, панувала українська мова. «Звичайно, вишивши за поріг, я вимушено переходив на російську... Батько часто був мене з собою на прогулянку, читав прозу Тютюнника».

Гнат, як мовиться, технар. Було запитав, чи не відчував спроб до писання. Хлопець, було так... Мама взяла й віднесла до редакції «Чорноморських новин». Літературні спроби потрапили до Віри Семенченко. А по кількох днях — сюрприз: публікація в газеті... Та куди вже дінешся, коли шлях той заступили сучасні технології. Гнатов розповів про батька — спомини з дитячих літ — привела така його до обіцянки написати свої спогади. Про те, що батько нічого не боявся — для дитини це дуже важливо, про те, як навчав його української мови — була мовою спілкування в родині. Як батько переливав зі своєї душі в його, це зовсім юну, любов до України. І про те, як плінували до них кабегісти. Якось приїшли з одеським письменством, а з-поміж них — і з Олексом Шеренговим. До коротких часів, вже на Одеському телебаченні, де сересю кількох своїх програм надавав і судо літературну — «Письменник і час», написавши запити його у цю програму. Попри те, що неодмінно покрасити її, то ще й редакторів, як новачок, поласити завдання, бо й сам працював раніше на цьому ж ТБ. Про нього там вповідали легенди. Він, говорили, міг сказати в кадрі щось поза сценарієм (тоді були жорсткі правила: редактор пише сценарій, його затверджує керівництво, потім припечтати своїм дозволом цензор, і боронь, Боже, під час ефіру відхилитися від написаного). Олексі якийсь-то прощалися всі ті витівки, якими, по правді сказати, такі скрашували передачу, був розумити, дуже природним, був, як сказали б тепер, креативним: то демонстративно згорне сценарій чи відсуне його набик, то почне малювати оператора чи дівчину-помрежа, то відпустити влучного дотепа... Не пригадує деталі того ефіру, але було цікаво, розмова точилася, назагал, доводжує ще свіжого роману «Батько», він з теплотою, захоплюючи вповідав про своїх батьком, про рідні місця, про те, як працював над романом.

Після того часто заходив до нього в Спільку письменників, що розташовувалася на нинішній вулиці Миколи Леонтовича, 5 (тоді вона звалася, наче на глум, Белінського). Був він під ту пору, здається, заступником голови обласної організації Спільки. Кабінетний вибрав собі якраз навпроти входу, двері часту були відчинені. Розмовляти практично про все: про літературу та її репрезентатив-письменників, про мистецтво, а була, що й «за хисть». Нерідко заходили до знаного майяра Григорія Крижевського — будиноч художників якраз через доріжку. Завжди був нам радий. Найбільше запам'ятався на мольберті посеред майстерні велике полотно: хвилина щойно після бою; засніжене поле, чорний дим з підбитого танка, горить, біжить від нього, танкіст... І художник — це весь там, у цьому бою — поряд із ще недовершеною картинною, це сам — той палаючий танкіст... То було наче перевтілення знов у молодого бійця, який прямо з Художнього інституту потрапив у пекло війни... Олексі імпонувало це, казав: треба уявити в образ свого героя, а для цього потрібно знати про нього все... Все те пережити. На ті картини був епізод із воєнної біографії художника... Вповідав про війну, щось там підправляв на полотні, аромат щойно завареної кави змішувався із запахом фарб, магнітофона плівка голосом відомого співака нагадувала нам про того, котрий не вернувся з бою... На щастя, художник вернувся: Господь заповів йому, щоби розповів людям про все, що бачив і пере-

жив... За це — за чесну творчість — вволюли собі по келишку...

Олекса любив бувати в мистецькому середовищі, сам був, як відомо, гарним художником. Тоді панував метод соцреалізму. Але й тут він не визнавав жодних догм. Для нього було важливо: не як, а про що говорить мистець, літератор, назагал — артист. Це чітко простежується в його творчості. Тим-то й подивував найвірніших його читачів своєю новизною роман «Рейс».

У двох словах — століття боротьби й гідності

Уже мільйони громадян різних країн вражені, а ще мільярди переживуть ту мить, коли переглядатимуть кадри героїчного чину нашого воїна Олександра Мацєвського: дивлячись смерті у вічі, він з гідністю кинув московським ка-там: «Слава Україні!» (на знімку).

Цей вираз зродився в нього не випадково — він був ним заряджений уже тоді, коли пішов захищати рідну землю від цього нашого одвічного ворога, усвідомивши, що в цих двох словах спресована боротьба, яка тривала впродовж багатьох століть.

Бо ж коли гетьман Богдан Хмельницький після вилєнської зради Москви остаточно усвідомив власну помилку в Переяславі, то в жовтні 1656-го завав на Чигиринській козацькій раді: «Діти, ви тим не журіться, я знаю, що треба вчинити — треба відступити від правого-славного царя. Підемо хоч під бусурманського...».

А наступний володар гетьманської булави Іван Виговський не тільки вивав цей політичний заповіт Хмельницького, а й розрознив московську армію під Копотопом влітку 1659-го. І відкривалася тоді дорога на «білокам'яну», де вже виганяли тамтешній люд будувати оборонні вали, і вже з неї збирався тікати за Волгу отой єдинорітний православний цар, котрий хотів загарбати всю Україну.

ми над мазепинцями в Батурині, Глухові, Ромнах, Лебедині вона не пішла за гетьманом. Однак його стратегічний задум добре зрозуміли в Москві. Як тільки про нього дізнався царський саатрап Меншиков, то одразу ж написав Петру I: «Мазепа це вчинив не тільки заради своєї особи, але заради всієї України».

Це стане прикладом для його послідовників. Наказний гетьман Павло Полуботок у казематі Петропавлівської фортеці 29 грудня 1724 року, відмовившись визнати будь-яку свою вину перед царем, завіяв тому у вічі: «Захищаючи Вітчизну, я не боюся ні кайданів, ні тюрми, і для мене краще найгіршою смертю померти, ніж дивитись на загибелі моїх земляків».

Та кошовий отаман Запорозької січі Іван Сірко на прохання московських воевод розвив військовий союз Гетьманщини з Кримським ханством. Відтак твориня Великомо Богдана роз'їдуть корозія майоросійської самооужби, підчуватиме живе національне тіло чере забітну заздрість і неусвідомлену власного не-догтянення окремими козацькими старшинами.

Скільки горя й крові розлилось після Хмельниччини через безрозсудність полтавського полковника Пшукара і січових шайбиготів Барабаша й Сірка! А чим обернувся для України боарський титул Брюховецького з додачею в дружини «московської девки» і соболіної шуби?! А чи думав Многогрішний, що задля свого гетьманства на Лівобережжі розриває вже відновлену Дорошенком українську соборність?

Також важливо. Після про-ходження українських частин пішли поляки під своїм прапором, і вони так само вітали представника Центральної Ради: «Слава Україні!». А далі, за свідченням Лева Біковського, «йшли шереги вояків під грузинськими прапорами, а за ними — під вірменськими... За нами охопив і всіх військовиків невідомого походження, що до нас приїхали збоку параді. Вони включилися в маршируючі лави, а за ними посу-нуло й цивільне населення різнобарвного вигляду. Вся ця кількітасячана маса в струнких шерегах проходила перед ко-місаром України, музика безу-винно грала, всі кричали — «Слава Україні!». М.О. Свєдєрський рука замірила від безумногого салютування. Па-рада, розрахована на годину, у вузьких вуличках Трапезунду протягнулася значно довше, ніж ми гадали, і вилілася в величаву масову маніфестацію на честь нової влади — України».

І цей настрій заряджав старшин українського походження, котрі служили і поза межами України. Скажімо, в Москві цей процес очолив полковник Миклашевський. Коли командуван-ня тамтешнього військового округу продовжувало зволікати з дозволена на виділення українців в окремі підрозділи, то він разом з представником Українського Генерального військового комітету Костем Сївським поїхали до військочного міністра Керенського. І коли останній почав на підві-щених тонах звинувачувати де-мократів з Центральної Ради, які нібито зраджують «російсь-ку безкровну революцію», на-щадок запорозьких козаків полковник Миклашевський го-лосно відчепкає: «Тут пред-ставники українського війська, що прибули в державних спра-вах великого українського на-роду».

Однак вони, запихаючись жалюгідними подчаками, а то й просто обічниками підтримки в кривавій міжусобиці за гетьманську булаву, продовжу-вали й далі губити Україну. Скільки соболіних шуб запо-вили гардероби відступників-майоросійців і скількома новими тисюсями чужих ратників запо-нилися Україна?!

Не сподіваючись на таку ріску відповідь, Керенський по-червонив, зрівнався з крисла, за-бігав по кабінету, потім знову сів, намагаючись себе стрима-ти. Тож тон у подальшій розмо-вці він диктував полковник Миклашевський, вимагаючи у військочного міністра пояснен-ня: «Чому ще в 1915 році по-лякам дозволено формувати власний легіон і обіцяно авто-номію після війни, а українці не можуть мати свого національ-ного війська?».

Керенський зрівнався, зая-вивши, що поки Тимчасовий уряд має армію, ніякої авто-номії ні полякам, ні українцям не буде. Після цього українські старшини демонстративно по-кинули кабінет. З поверненням їх до Москви там розпо-чинається ініціативна формую-вання українських підрозділів, які навіть проведуть військовий

парад неподалік Кремля в жовтні 1917 року. Оце українське «Іду на Ви!» пролунало в серпні 1917-го і від моряків Чорноморського флоту, які попередили Ке-ренського: вони відмовляться виконувати його накази, якщо не буде виконано вимоги Цен-тральної Ради щодо включен-ня до складу України Харківсь-кої, Катеринославської, Хер-сонської й Таврійської губ-ерній.

І вже не бачили краєць української уми виходу з україт тяжкого становища, в якому опинилася рідна земля, і не уявлялося їм, коли зможе на-род їхній піднятися з колін, бо ж поклав у безвиході геть-манську булаву навіть славний Дорошенко... Уже не тільки збайдуцїле суспільство, а й ду-ховенство, попхавшись за при-вельями до царя, не запротес-тувало на весь голос проти на-руги небувалої, коли їхню рідну православну церкву при-неволений бідністю Вселенсь-кого патріарха продав за золоті черв'яки до Москви.

Очевидно, загрозило тоді вже й зникнення самого імені українського не тільки на власній землі, а й у пам'яті всіх сусідів. Та з гушчї народ-ної вилонився той, хто мав відповісти перед глибокою прирвою Руїни: «Же чрез шаб-лю маєм право!»..

Іванові Мазепі довелося 22 роки готувати новий держав-ницький звод України. Та за-страшена звірчимаю розправа-

«Сирни заговезни»

Бессарабія — багатонаціональний край на півдні Одещини, багатий на традиції, обряди, свята. Один із обрядів села Баннівка Болградського району — «Сирни заговезни» — став елементом нематеріальної культурної спадщини нашої області.

Баннівці, що у Василівській громаді, вже понад 150 років. Тут проживають переважно етнічні болгарі і, відповідно, обряд належить до традиційної народної культури болгар.

Якийсь час «Сирни заговезни» не провадили, але завдяки місцевим старожилам його вдалося відновити «З відродженням будинку-музею «Българска къща» нам вдалося відновити 12 традиційних болгарських обрядів та свят. Це стало можливим завдяки нашим односельцям Дар'ї Чилібійській, Катерині Ненковій, Якову Стоянову та Михайлу Каражекову. «Сирни заговезни» — один із старовинних обрядів наших предків, і хоча Дар'ї Чилібійсь-

кої, Якова Стоянова і Михайла Каражекова вже нема в живих, вони встигли передати молодому поколінню всі деталі цих дійств», — розповіла експертка Катеринославського будинку культури Ніна Генчевська. Обряд «Сирни заговезни» проводиться за 40 днів до Великодня, у Сирну неділю. Головними дійовими особами виступає група чоловіків, одягнених у народні костюми з дуже виразним атрибутом — масками. Їх називають «кукерими». «На жаль, цього року ми не змогли провести цей обряд, а от торк у нас була така можливість. Активну участь у ньому бере і молодь, що не може не радувати, бо вона цікавиться традиці-

ями предків», — підкреслила директорка Баннівського будинку культури Тетяна Генчева. Сам обряд символізує відхід зими і настання весни — відродження нового життя. А термін «кукери» означає високі замасковані люди.

Святкування проходить у кілька етапів. Спочатку кукери обходять будинки односельців з побажаннями здоров'я, гарного врожаю і добробуту, за що господарі їх одбаровують. Потім усі збираються на околиці села, де розгортаються кукерські ігри. Чоловіки виконують ритуальні танці, розма-

хують і голюсно б'ють у дзвіночки. Другим — основним — елементом є обрядова оранка і засівання, де центральними фігурами виступають «наречена» і «наречений». У давні часи замість пари молодят був «цар». «Царем» обирали дуже доброго господаря, що рік був у урожайним. Завершується обряд розпа-

нуванням магичного вогню, щоб він спопелів старе і відкрив місце для нового. Кукери своїми страшними масками і гучним дзвоним проганяють зло й очищають шлях для добра, дають людям здоров'я, а землі — родючість.

Содфія ЧЕБАН. Болградський район. Джерело: газета «Дружба».

вої техніки. Але на далеких полігонах співати учасникам випробувань «Дивлюсь я на небо...» і розмовляти із Сергієм Корольовим рідною українською...

Українці з такою ж гідністю проявлялися скрізь. Восени 1932 року, коли посланець Сталіна Лазар Каганович намагався погрозами вимести весь хліб у мешканців кубанської станиці Полтавська, один із поважних козаків крикнув незваному московському гостю українською: «А ти не жлай. Ми уже бачили таких, як ти!». Це були ті нащадки запорожців, котрі завжди наголошували, що українці пригноблювалися не царською владою, а саме російськи. А коли ці кубанці опинилися на засланні в Казахстані, то вони, як і депортовані з Поволжя, Слобожанщини українські хлібороби, на регулярних реєстраціях у коменданта з гідністю підтверджували приналежність до своєї нації.

Були такі і на Донбасі, куди завозили після Голодомору-генциду у вимерлі українські села голоспівник з московщини. Група вчителів Слов'яносербської школи давала таке напуття своєму колезі Сєдашову, котрого послали директором в одну з великих шкіл: «Дивіться, виручайте й захищайте Україну, бо вона гине тому, що нами й нашою рідною Україною керують москалі».

А особливим символом віри у відродження й утвердження української нації була подія, яка сталася в одному із сіл під Харковом, куди погналі городно збирати врожай 1933-го. Там раптом серед зловісної тиші, що опанувала тоді село, почувалася українська пісня. «Тихо, як над коліскою засинаючої дитини, — згадувала очевидець цієї події, — несливо, як у непевних своїх здібностей співаків, сумно, як білі труни, залунали тужливі звуки української пісні. Невомовно вражені стали ми, покоскавши руки і слухаючи на вушми, а серцем, усією істо-тото. А наш вартовий з цього ж села — зняв шапку, широко ре-рехрестився і побожно проше-потів: «Дівчата заспівали...Ще, значить, не вмер наш народ».

Це була гідність звичайного селянина, що болів за увесь свій народ. І цей біль акумулю-вався в ту енергію, яка форму-вала гідність нації: «Слава України!».

І далі передавалася на всі терени українського розселення. Скажімо, коли Москва при-мусово включила українську за етнічними складам Берестей-щини до складу Білоруськи, то місцеві селяни продовжували вимагати для своїх дітей на-вчання в школах рідною мовою — за необхідності готові були на плечах принести підручни-ки з Києва.

Це такі засновували українське націоналістичне підпілля під час гітлерівської окупації в усіх регіонах УРСР і за її ме-жами. Творили українську По-встанчу Армію, газлом якої й стали вже знамениті слова з гитлерівського наказу 1917 року: «Слава Україні!».

І все це відкрілося для широких мас після 1991 року, коли 1 грудня на Всеукраїнсь-кому референдумі 92 відсотки громадян сказали: «Слава України!».

Продивився на Чернігівщині у 2008-у Олександр Мацєвський, коли переїхав на Чернігівщину з Молдови, де народився і виріс. З цим він одразу ж після масштабного московського вторгнення взяв у Ніжині зброю для захисту України. Про гордість за неї бою і його останні слова, які творилися століттями.

Володимир СЕРГІЙЧУК, завідуюч кафедрі Історії світового українства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор Історичних наук, професор.

Байки московські

Москва «Се град Москва — Русі середня і всього міра пуповина».

Та іноземці не знали — що землю Мосель називали. Писали це про данину, яку в ту сиву давнину з цієї дикої країни Орді платили угро-фіни.

Олександр Невський Він пив кумис, був другом хана, збирав податки бусурманам. Служив і виявив старання, коли придушував повстання. За це послужив попи вписали князя до святих.

Дмитро Донський Цей князь Мамай переміг, але від Тахтамиша втік. І до Москви ввійшли татари —

туди пустили їх бояри. Отак ганебно і без бою перемогла Орда героя. Шапка Мономаха «Се — символ руської держави, символ могутства і слави, сам імператор Візантії презентовав єйю Россію». Тепер усе це звється фейком, бо це — бухарська тубетейка. **Іван Грозний** В народі знаний як Мучитель. (мовчач підручник і учитель), він мав ознаки психопата — любив знущати і вбивати. А це — створив Московське царство і покорив татарські ханства. Тому і звать його Великий, хоча насправді злий та дикий. Одне лише не зрозуміло: чому святим ще не зробили? **Роман КРАКАЛІЯ.**

• Сатиричним пером

ДОВКІЛЛЯ. ІНФОРМАЦІЯ. ОГОЛОШЕННЯ

• **Вердикт**

«Тузлівські лимани»: суд проти «дерибану»

Пелікани в Нацпарку «Тузлівські лимани». Фото Івана Русева.

(Закінчення.)

Початок на 1-й стор.)

Згідно з цим указом, до тери-

торії парку включено 27865 га зем-

ель державної власності, а

саме: 2022 га земель запасу, у

тому числі 316,831 га земель

піщаної коси Чорного моря та

1705,169 га земель водного фон-

ду (частина лиманів Шагани, Ал-

ібаєв та Бурнас), що надаються

парку в постійне користування, і

25843 га земель, у тому числі

3233,18 га земель запасу, 541 га

земель, що перебувають у по-

стійному користуванні державно-

го підприємства «Саратське лісо-

ве господарство», 21186,03 га зе-

мель водного фонду (частина лиманів Шагани, Алібаєв, Бурнас, а також лимани Солоне, Хаджі-

дер, Карачаус, Бугури, Мартаза, Магалевське, Малий Сасик, Джантшійське) та 882,79 га при-

леглої акваторії Чорного моря шириною 200 м, протяжністю 44,14 км, що включаються до скла-

ду парку без вилучення.

Відповідач вважає, що указ та наступні рішення

Одеської обласної державної адміністрації на-

дали Нацпарку виключно право користування зе-

мельною ділянкою площею 2022 га, але не всією

землею площею 27865 га.

Щоб спростувати це твердження, судова колегія

детально проаналізувала Земельний кодекс

України, Закон України «Про природно-заповід-

ний фонд», а також Орхуську конвенцію. Колегія

наголосила на тому, що відповідно до Орхуської

конвенції громадськість має право оскаржувати

порушене національне законодавство у сфері дов-

кілля незалежно від того, чи належать такі пору-

шення до прав на інформацію і на участь гро-

мадськості при прийнятті рішень, гарантованих

конвенцією. До національного законодавства стов-

совно доквілля судді віднесли приписи норматив-

но-правових актів щодо утримання диких тварин

у неволі або у напіввольних умовах.

Також, на думку суддів, рішення з розширення

меж села Приморське безумовно підлягло стра-

тегічній екологічній оцінці — як документ держав-

ного планування та містобудування, але Татар-

бунарська районна рада цього не зробила. Рішен-

ня було ухвалене без урахування інтересів як

власника державних земель, так і Нацпарку, який

був створений та наділений Державою Україна по-

вноваженнями і функціями з управління надани-

ми землями та здійснення на цій території при-

родоохоронної діяльності.

Крім того, колегія прийшла до висновку, що у

Татарбунарській районній раді не було повнова-

жень та підстав розпоряджатися державним май-

ном. Апеляційний суд вважає районну раду «не-

належним суб'єктом» для ухвалення такого рішення.

Тому, за висновком суду, рішення про розши-

рення меж села Приморське, ухвалене Татарбу-

нарською райрадою не на підставі законів Украї-

ни, не в межах повноважень, не у спосіб, що виз-

начений Конституцією та законами України, воно

необґрунтоване, не пропорційне, без урахування

права особи на участь у процесі ухвалення рішень,

а відтак не може вважатися законним та підлягає

скасування.

На жаль, держава в особі Одеської обласної до-

ржавної адміністрації, яка формально проходила в

цих двох стратегічних справах як третя особа, ніяк

своєю позицією не визначила, її представники в суді

відмовчувалися, ніби їм не цікавить доля особливо

цінних територій. Це й не дивно, бо між керівницт-

вом Одеської ОДА та керівництвом Нацпарку

«Тузлівські лимани» існує серйозний конфлікт. Ди-

ректором НПП Ірина Вихристок та її заступник Іван

Русев разом зі співробітниками парку протистоять

корумпованим обласним та районним чиновникам,

які багато років «криштують» браконьерів або без-

посередньо беруть участь у тьківному розподілі

найціннішого ресурсу Причорномор'я — землі.

Тетяна **ГЕРАСИМОВА**.

• **Гіпотеза**

Сім'я океанів поповниться?

Міжнародна гідрографічна організація офіційно визнає існування п'яти океанів: Індійський, Тихий, Атлантичний, Північний Льодовитий та Південний (його додали у 2000 році). У 2005-у в Ефіопії відбулося понад 400 землетрусів і виникла тріщина завдовжки 56 кілометрів.

Як припускають учні, за 5—10 мільйонів років частина Африки відколюється, розділившись її на два континенти, а моря і затоки, що омивали берегову лінію, зіллються й утворять шостий океан. Він, імовірно, буде найменшим з усіх існуючих.

Кожі досі не розгадали, як саме воно відбувається з технічної точки зору. Розлом проходить межею трьох тектонічних плит, які впродовж певного часу віддалялися: Сомалійської, Нубійської та Аравійської.

Останні дослідження доводять, що тріщина може бути початком океанічним розломом. Це означає, що вона продовжуватиме рости і з часом, імовірно, відділить частину континенту, і виникне новий океан.

«Аденська затока та Червоне море над регіоном Афар увійдуть у Східноафриканську рифтову долину. Вони і стануть новим океаном, а ця частина Східної Африки — окремих невеличких континентом», — пояснює морський геофізик з Каліфорнійського університету Ке Макдональд.

Розростання тріщини у повноцінний океан, за прогнозами, триватиме від 5 до 10 мільйонів років, однак цей процес може пришвидшитися. Річ у тім, що це унікальне місце, адже для утворення розлому знадобилося лише кілька днів, а зазвичай такий процес триває сотні років.

«Це єдине місце на Землі, де можна вивчити, як континентальна тріщина стає океанічною. Ми бачимо, що починає формуватися океанічна кора, оскільки вона значно відрізняється від континентальної за своїм складом і щільністю», — каже доктор Крістофер Мур з університету Лідса.

НА СВІТЛІНІ: Регіон Афар, над яким простягається Червоне море й Аденська затока. Лінією показано, яка саме частина Африки відділиться (скріншот: Google Maps).

Такий процес зазвичай може відбутися від по-всюду — на середино-океанічному хребті, де вулканічний матеріал утворює нову океанічну кору. Для суші це настільки рідкісне явище, що нау-

ковці досі не розгадали, як саме воно відбувається з технічної точки зору. Розлом проходить межею трьох тектонічних плит, які впродовж певного часу віддалялися: Сомалійської, Нубійської та Аравійської.

Останні дослідження доводять, що тріщина може бути початком океанічним розломом. Це означає, що вона продовжуватиме рости і з часом, імовірно, відділить частину континенту, і виникне новий океан.

«Аденська затока та Червоне море над регіоном Афар увійдуть у Східноафриканську рифтову долину. Вони і стануть новим океаном, а ця частина Східної Африки — окремих невеличких континентом», — пояснює морський геофізик з Каліфорнійського університету Ке Макдональд.

Розростання тріщини у повноцінний океан, за прогнозами, триватиме від 5 до 10 мільйонів років, однак цей процес може пришвидшитися. Річ у тім, що це унікальне місце, адже для утворення розлому знадобилося лише кілька днів, а зазвичай такий процес триває сотні років.

«Це єдине місце на Землі, де можна вивчити, як континентальна тріщина стає океанічною. Ми бачимо, що починає формуватися океанічна кора, оскільки вона значно відрізняється від континентальної за своїм складом і щільністю», — каже доктор Крістофер Мур з університету Лідса.

НА СВІТЛІНІ: Регіон Афар, над яким простягається Червоне море й Аденська затока. Лінією показано, яка саме частина Африки відділиться (скріншот: Google Maps).

Такий процес зазвичай може відбутися від по-всюду — на середино-океанічному хребті, де вулканічний матеріал утворює нову океанічну кору. Для суші це настільки рідкісне явище, що нау-

ковці досі не розгадали, як саме воно відбувається з технічної точки зору. Розлом проходить межею трьох тектонічних плит, які впродовж певного часу віддалялися: Сомалійської, Нубійської та Аравійської.

• **До уваги громадськості**

ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО «НАУКОВО-ВИРОБНИЧЕ ОБ'ЄДНАННЯ «АГРОБІОІНОВАТІКА» (ско-рочено — ПП «НВО «АГРОБІОІНОВАТІКА»; код ЄДРПОУ — 41762401; юридична адреса: Україна, 22800, Вінницька обл., Вінницький р-н, місто Немирів, вул. Соборна, будинок 285, корпус Б; фактична адреса промайданчика: 65490, Одеська область, Одеський р-н, м. Тельпозар, Промзона, вул. Кордонна, 7, телефон +38(096) 229-22-91, ел. адреса: info_abi@ukr.net), повідомляє про намір щодо отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

ПП «НВО «АГРОБІОІНОВАТІКА» займається науково-виробничою діяльністю з виготовлення та впровадження принципово нових видів добрив (мікродобрив, органо-мінеральних добрив, біопрепаратів). Мета отримання дозволу на викиди: можливість займатися виробництвом добрив і азотних сполук для збільшення кількості корисної біоти у ґрунтах, а також сприяти зменшенню використаних класичних пестицидів у сільському господарстві.

Джерела викиді: цех з виробництва біопродукцентів, цех з виробництва хелатів, регуляторів росту та добрив, цех з виробництва гуматів, дизель-генератор, лабораторія.

Забруднюючі речовини що викидаються в атмосферу: речовини у вигляді суспендованих твердих частинок, недиференційованих за складом — 0,0001 т/рік, речовини у вигляді суспендованих твердих частинок більше 2,5 мкм і менше 10 мкм — 4,99Е-08 т/рік, речовини у вигляді суспендованих твердих частинок 2,5 мкм та менше — 1,3Е-06 т/рік, оксиди азоту (оксид та діоксид азоту) у перерахунку на діоксид азоту — 0,034 т/рік, азоту (1) оксид [N2O] — 2,34Е-05 т/рік, аміак — 0,0004 т/рік, азотна кислота — 0,0036 т/рік, діоксид сірки (діоксид та триоксид) у перерахунку на діоксид сірки — 0,003 т/рік, сірководень (H2S) — 2,83Е-08 т/рік, сульфатна кислота (H2SO4) (сірчан-

кислота) — 0,0002 т/рік, оксид вуглецю — 0,002 т/рік, вуглець діоксид — 2,889 т/рік, метан — 0,00011 т/рік, НМЛОС (спирт етиловий) — 0,012 т/рік, кислота оцтова — 0,0014 т/рік, натрій гідроксид — 0,0001 т/рік.

Згідно з вимогами Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» був отриманий позитивний висновок № 21/01-20213247597/1 від 27.10.2021 р.

На підприємстві немає виробничої і технологічної оцінки, на яких повинні впроваджуватися найкращі доступні технології і методи керування.

Аналіз даних інвентаризації джерел викиді свідчить про те, що фактичні викиди забруднюючих речовин менші, ніж нормативні граничнодопустимі викиди, заходи щодо скорочення обсягів викидів не плануються.

Встановлені нормативи граничнодопустимих викидів дотримуються. Перевищення гранично допустимих концентрацій на межі санітарно-захисної зони відсутні. Пропозиції щодо дозволених обсягів викидів повністю відповідають законодавству.

Зауваження і пропозиції громадських організацій та окремих громадян щодо намірів підприємства просимо надіслати в тридцятиденний термін до Департаменту екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації за адресою: 65012, вул. Канатна, будинок 83, м. Одеса, тел. +38 048 728 35 05, ел. адреса: ecolog@od.gov.ua.

• **До уваги громадськості**

без оцінки впливу на довкілля та отримання рішення про провадження планованої діяльності.

Процедура оцінки впливу на довкілля передбачає право і можливість громадськості для участі у такій процедурі, зокрема на стадії обговорення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля, а також на стадії розгляду уповноваженим органом подано-го суб'єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля.

На стадії громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля протягом щонайменше 25 робочих днів громадськості надається можливість надавати будь-які зауваження і пропозиції до звіту з оцінки впливу на довкілля та планованої діяльності, а також взяти участь у громадських слуханнях. Детальніше про процедуру громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля буде повідомлено в оголошенні про початок громадського обговорення.

Тимчасово, на період дії та в межах території карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби (COVID-19), спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, до повного його скасування та протягом 30 днів з дня скасування карантину, громадські слухання не проводяться і не призначаються на дату, що припадає на цей період, про що зазначається в оголошенні про початок громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля.

13. **Громадське обговорення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля**

Протягом 20 робочих днів з дня оприлюднення цього повідомлення на офіційному веб-сайті уповноваженого органу громадськості має право надати уповноваженому органу, зазначеному у пункті 15 цього повідомлення, зауваження і пропозиції до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля.

Надаючи такі зауваження і пропозиції, вказати рестраційний номер справи про оцінку впливу на довкілля планованої діяльності в Єдиному реєстрі з оцінки впливу на довкілля (зазначений на першій сторінці цього повідомлення). Це значно спростиє процес реєстрації та розгляду ваших зауважень і пропозицій.

У разі отримання таких зауважень і пропозицій громадськості вони будуть розміщені в Єдиному реєстрі з оцінки впливу на довкілля та передані суб'єкту господарювання (протягом трьох робочих днів з дня їх отримання). Особи, що надають зауваження і пропозиції, своїм підписом засвідчують свою згоду на обробку їх персональних даних. Суб'єкт господарювання під час підготовки звіту з оцінки впливу на довкілля зобов'язаний врахувати повністю, врахувати частково або обґрунтовано відхилити зауваження і пропозиції громадськості, надані у процесі громадського обговорення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля. Детальна інформація про це включается до звіту з оцінки впливу на довкілля.

14. **Рішення про провадження планованої діяльності**

Відповідно до законодавства рішенням про провадження даної планованої діяльності буде Висновок з оцінки впливу на довкілля на виконання Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», в якому визначено допустимість провадження планованої діяльності;

Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від сталекарних джерел на виконання вимог Закону України «Про охорону атмосферного повітря» **що видається**

Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації.

15. **Усі зауваження і пропозиції громадськості до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля, необхідно надіслати до**

Департаменту екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації; поштова адреса: 65107, Україна, м. Одеса, вул. Канатна, буд. 83; електронна адреса: ecolog@odessa.gov.ua; номери телефонів: (048) 728-35-05, 728-34-58; контактна особа — начальник відділу оцінки впливу на довкілля, земельних ресурсів, біо-ресурсів та заповідної справи управління охорони та раціонального використання природних ресурсів Департаменту екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації — Шевченко Наталія Ігорівна.

(найменування уповноваженого органу, поштова адреса, електронна адреса, номер телефону та контактна особа).

— рослинний та тваринний світ — негативний вплив допустимий; — клімат і мікроклімат — негатив-на дія не очікується; — соціальне середовище — збільшення виробництва, створення оптимальних умов для освоєння існуючих та створення перспективних обсягів виробництва, створення додаткових робочих місць, пожевопониження економічної ситуації у регіоні; — техногенне середовище — позитивна дія за рахунок раціональної організації техногенного середовища; плановане будівництво сприяє вдосконаленню і впорядкуванню використання території підприємства; — на ґрунті — негативна дія відсутня.

10. **Наявність підстав для здійснення оцінки транскордонного впливу на довкілля (в тому числі наявність значного негативного транскордонного впливу на довкілля та перелік держав, доквілля яких може зазнати значного негативного транскордонного впливу (зазначених держав)**

Підстави для здійснення оцінки транскордонного впливу на довкілля планованої діяльності ФОР Цуркан А.І. відсутні.

11. **Планований обсяг досліджень та рівень деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля**

Плановий обсяг досліджень та рівень деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля, відповідає ст. 6 ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля», відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля». Оцінка впливу на довкілля — це процедура, що передбачає:

— підготовку суб'єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля;

— проведення громадського обговорення планованої діяльності;

— аналіз уповноваженим органом звіту з оцінки впливу на довкілля, будь-якої додаткової інформації, яку надає суб'єкт господарювання, а також інформації, отриманої від громадськості під час громадського обговорення, під час здійснення процедури оцінки транскордонного впливу, іншої інформації;

— надання уповноваженим органом мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля, що враховує результати аналізу, передбаченого абзацом п'ятим цього пункту; — урахування висновку з оцінки впливу на довкілля у рішеннях про провадження планованої діяльності, зазначеного у пункті 14 цього повідомлення.

У висновку з оцінки впливу на довкілля уповноважений орган, виходячи з оцінки впливу на довкілля планованої діяльності, визначає допустимість чи обґрунтовує недопустимість провадження планованої діяльності та визначає екологічні умови її провадження.

Забороноюється розпочинати провадження планованої діяльності

— рослинний та тваринний світ — негативний вплив допустимий; — клімат і мікроклімат — негативна дія не очікується; — соціальне середовище — збільшення виробництва, створення оптимальних умов для освоєння існуючих та створення перспективних обсягів виробництва, створення додаткових робочих місць, пожевопониження економічної ситуації у регіоні; — техногенне середовище — позитивна дія за рахунок раціональної організації техногенного середовища; плановане будівництво сприяє вдосконаленню і впорядкуванню використання території підприємства; — на ґрунті — негативна дія відсутня.

12. **Процедура оцінки впливу на довкілля та можливості для участі в ній громадськості**

Плановане суб'єктом господарювання діяльність може мати значний вплив на довкілля і, отже, підлягає оцінці впливу на довкілля відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля». Оцінка впливу на довкілля — це процедура, що передбачає:

— підготовку суб'єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля;

— проведення громадського обговорення планованої діяльності;

— аналіз уповноваженим органом звіту з оцінки впливу на довкілля, будь-якої додаткової інформації, яку надає суб'єкт господарювання, а також інформації, отриманої від громадськості під час громадського обговорення, під час здійснення процедури оцінки транскордонного впливу, іншої інформації;

— надання уповноваженим органом мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля, що враховує результати аналізу, передбаченого абзацом п'ятим цього пункту; — урахування висновку з оцінки впливу на довкілля у рішеннях про провадження планованої діяльності, зазначеного у пункті 14 цього повідомлення.

У висновку з оцінки впливу на довкілля уповноважений орган, виходячи з оцінки впливу на довкілля планованої діяльності, визначає допустимість чи обґрунтовує недопустимість провадження планованої діяльності та визначає екологічні умови її провадження.

Забороноюється розпочинати провадження планованої діяльності

— рослинний та тваринний світ — негативний вплив допустимий; — клімат і мікроклімат — негативна дія не очікується; — соціальне середовище — збільшення виробництва, створення оптимальних умов для освоєння існуючих та створення перспективних обсягів виробництва, створення додаткових робочих місць, пожевопониження економічної ситуації у регіоні; — техногенне середовище — позитивна дія за рахунок раціональної організації техногенного середовища; плановане будівництво сприяє вдосконаленню і впорядкуванню використання території підприємства; — на ґрунті — негативна дія відсутня.

13. **Громадське обговорення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля**

Протягом 20 робочих днів з дня оприлюднення цього повідомлення на офіційному веб-сайті уповноваженого органу громадськості має право надати уповноваженому органу, зазначеному у пункті 15 цього повідомлення, зауваження і пропозиції до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля.

Надаючи такі зауваження і пропозиції, вказати рестра